

OTOK KRK — JUČER, DANAS, SUTRA

Anton Hriljac

Otok Krk najveći je naš jadranski otok, geografski najbliži kopnu, s dugom i bogatom poviješću i vidljivim tragovima ove povijesti. Ovaj otok bez sumnje spada među one cjeline u kojima se najjače ogleda naša nacionalna, kulturna i politička afirmacija tijekom stoljeća. Druga hrvatska i jugoslavenska područja — pokrajine, otoci, već odavno su osvjetljavana u pojedinim zbornicima, skupnim znanstvenim radovima, pa je — nakon niza već poznatih pojedinačnih stručnih i znanstvenih studija o Krku — i ovaj otok zaslužio da, konačno, dobije djelo iz kojega će svaki naš čovjek moći dobiti uvid u njegovu prošlost, njegovu sadašnjost, a po mogućnosti i u njegovu bližu budućnost.

Stručnjaci su već odavno upozorili da je Krk imao bogat život u prehistoriji i da je sazrelo vrijeme da se znanstveno i sustavno istraži i do kraja osvijetli njegova prapovijest. Imamo razloga da vjerujemo kako neka danas živa krčka naselja imaju neprekinutu nit života iz prehistorijskog doba i da su ta naselja kontinuirano živjela sa svim promjenama etničkih grupa, jezika i kulture što su se izredale u toj dugoj krčkoj povijesti. On skriva u sebi i sjajne tragove iz antiknog razdoblja. Istraživanja nakon oslobođenja 1945. god. iznijela su na svjetlo detalje života iz antike i u glavnom gradu otoka, u staroj »splendidissima civitas Curictarum«, a u Baški i kraj Omišlja skrivaju se pod zemljom još gotovo neistražena antikna gradska naselja. U neprekinutom slijedu Krk otvara pogledu nauke spomenike ranoga kršćanskog perioda od 5. stoljeća, s bazilikom kraj

Omišlja i najstarijim dijelovima krčke katedrale, do vijekova rane hrvatske prisutnosti na otoku i osebujnih oblika novovremene arhitekture (Sv. Donat i Sv. Krševan). U tom nizu redaju se i sjajni objekti visokog srednjeg vijeka, među kojima romaničko zdanje krčkog Sv. Kvirina, koje može po svojoj koncepciji ući u uži izbor svjetskih primjera arhitekture. I tako, u putu kroz stoljeća, do najnovijih ostvarenja, najmodernijih dostignuća arhitekture našeg vremena.

No, krčki kulturni inventar sadrži i niz zanimljivih pojava filologije, i one romanske i one slavenske. Širi se i na raznovrsne slojeve etnoloških pojava u nošnji, u vjerovanjima, u običajima, a posebno u jednoj od najzanimljivijih krčkih pojava: u krčkom pučkom muzičkom folkloru. Bez sumnje duboko uvriježena krčka glagoljska kultura jedna je od najvrednijih sadržaja krčke kulturne baštine. Ovu našu baštinu, sa svojim spomenicima koji su ponos cijelog hrvatskog naroda i jedan od fokusa pažnje slavenskog svijeta uopće, s tradicijom i mentalitetom koji su se u krčkom puku uzgojili i duboko ukorijenili kroz stoljeća, mi Krčani glagoljicu i danas — kad ona već gubi svoj životni aktualitet — doživljavamo prije svega emocionalno i s velikim ponosom. Tu su glagoljsku kulturu istraživali najpoznatiji stručnjaci 19. i 20. stoljeća, među koje se ubrajaju i Boduli Ivan Crnčić iz Polja i Vjekoslav Štefanić iz Baške. Pomagali su u tom pionirskom poslu, npr. u 19. stoljeću i drugi Krčani, kao što je Dinko Vitezić iz Vrbnika, koji je dvadeset godina izdržao i kao poslanik u bečkom parlamentu kao jedini Hrvat iz Istre i Kvarnerskih otoka; on je prvi u tom središtu zapadnog dijela monarhije Habsburgovaca javno izjavio da u Istri i na Kvarnerskim otocima, dakle i na Krku, žive Hrvati. Tu su dalje Karabaić iz Punta, braća Trinajstić iz Vrbnika, Bogović iz Dubašnice i mnogi drugi koji su dali veliki prilog narodnom preporodu Hrvata ovih naših krajeva. Isto su činili, drugim sredstvima, i naši književnici i pjesnici — Gržetić iz Krasa, Desantis iz Baške, Antončić iz Omišlja, Dvorničić iz Vrbnika ...

No, nisu se Krčani isticali samo u duhovnom pogledu, te u političkoj borbi 19. i 20. stoljeća. Nisu samo pojedinci iz ovog dijela našeg naroda bili u središtu zbivanja. Narod, jednostavni otočani, znali su uzeti u ruke i oružje i podići se na silnika kao

što se to dogodilo u prvom i drugom svjetskom ratu. U ovom posljednjem sukobu svjetskih razmjera naši su Krčani s ostalim dijelovima hrvatskog naroda i s drugim jugoslavenskim narodima, predvođeni KPJ, ravnopravno sudjelovali, a naši su se ljudi istakli već u borbi protiv nenarodnog režima stare Jugoslavije. Poznati su, pored drugih, komunisti Anton Kirinčić-Sobotić iz Žestilca i Petar Franolić-Barčin iz Punta. Krčani su se istakli i kao borci NOVJ i POJ; pridonijeli su ne samo oslobođenju Krka prije 25 godina, 17. IV 1945, već i drugih krajeva naše zemlje. Stotine boraca dali su zdravlje pa i živote da se završi ta svjetska klaonica, zalažući se za pobjedu velike socijalističke revolucije.

Naš je otok od tada, od oslobođenja do danas, zakoračio daleko naprijed — što i nije potrebno naglašavati, jer je vidljivo svakome. Riješeni su mnogi problemi komunalne naravi — od elektrifikacije svih naselja do asfaltiranja mjesta i otočkih prometnica, od velikih zahvata na planu vodoopskrbe do niza drugih koji omogućuju zadovoljavanje ekonomskih, socijalnih, kulturnih i drugih potreba stanovništva. U ovom trenutku gotovo čitav otok Krk je veliko gradilište, na kome se intenzivno prekapa, raskopava, zida i pregrađuje. Čitav niz hotela i drugih ugostiteljskih objekata već čeka na goste ili se priprema za njih. Neki su u izgradnji, a izgradnja drugih se već planira. Čitavi dijelovi otoka još uvijek čisti i netaknuti čekaju na čovjeka, da budu iskorišteni, da pridonesu čovjekovu boljem životu.

Najveći je pothvat danas, svakako, dovršenje aerodroma »Rijeka« na Krku, koji je šireg, regionalnog, republičkog pa i jugoslavenskog značenja. On već sada mijenja razvoj i naše komune i regije. Već je elektrifikacija otoka donijela temeljne promjene u život svakog Bodula, a razvoj turizma to je dopunio. Aerodrom će još više potaknuti življe kolanje ljudi, i dobara, a predstojeća izgradnja mosta još će tome više pridonijeti. Sve ovo će omogućiti da se mnogi Krčani zadrže na svome škoju, kao što se to već događa s pojedincima, da grade svoj život ovdje, s većim standardom, s većim mogućnostima i za lični razvoj. Neminovne su promjene koje su već u toku ili koje nadolaze; s njima Krk mnogo dobiva kao što je dobio dolaskom prvih Hrvata u područje Dobrinja, Omišlja i Vrbnika,

doseljavanjem Dubašnjana u 15. stoljeću ili uskočkih obitelji u bašćanski kraj.. U okviru naše socijalističke zajednice možemo očekivati svjetliju sutrašnjicu. Zalazeći danas preko praga novog doba, kada se svi društveni odnosi nakon milenijskih iskustava u svojim temeljima mijenjaju, krčka zajednica u samoupravnom društvu doživljava renesansu, ona odlučuje o sebi, i postaje svjesna sebe, svojih vrijednosti, ne samo u svojoj sadašnjosti nego i u svojoj prošlosti. I dok su se tom prošlošću do jučer bavili samo uski krugovi stručnjaka i dok su njihovi radovi bili namijenjeni malom broju ljudi, danas samoupravno društvo sa svim što nosi u sebi, s razumijevanjem i s aktivnim udjelom ulazi u nove pothvate. Dokaz za to je i ovaj Zbornik.

Pozdravljajući u ime Skupštine općine Krka izlazak prvog broja »Krčkog zbornika« želim uspjeh i očekujem od njega pravu širinu, da se u toj širini znanstvenim okom prate i zbivanja našega trenutka, da se spoji prošlost sa sadašnjošću, da se utiru putovi daljem napretku i našega otoka i njegovih stanovnika.

**KRČKI
ZBORNIK**

1

**KRK
1970**

KRČKI ZBORNIK

POVIJESNOG DRUŠTVA OTOKA KRKA
PODRUŽNICE POVIJESNOG DRUŠTVA HRVATSKE

SVEZAK 1

Urednički odbor:

dr BRANKO FUČIĆ

PETAR STRČIĆ (glavni urednik)

dr NIKOLA ŠPANJOL

RIKARD ŽIĆ

RUDOLF ŽIĆ

Ovaj je svezak uredio:

PETAR STRČIĆ

Nacrt korica:

dr BRANKO FUČIĆ